

Reading Wikipedia in the Classroom

Paggamit kan Wikipedia sa pagpatalubo nin mga kakayahang
sa *Media and Information Literacy*

Maugmang Pag-abot!

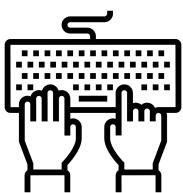
Nauugma kami huli ta nagpahiling ka nin interes na manoodan pang marhay an Wikipedia asin ano pang gamit kaini sa laog kan klasrum. Ining *educational resource* na ini nagpapahiling kun pano adalan an sarong artikulo sa Wikipedia, madeteminaran an mga panginot na elemento kaini, asin masukol an kalidad kan impormasyon na igwa ini. Makakanood ka man nin mga bagong paagi tanganing matabangan an saimong mga estudyante na matais an saindang ika-21 siglong mga kakayahan sa paagi kan Wikipedia.

Poonan ta sa pirang mga panginot na konsepto:

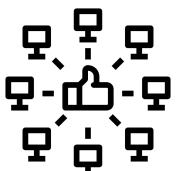
Ano an Wikipedia?

An Wikipedia sarong libreng encyclopedia na pwedeng liwaton nin siisay man. Igwa ining bersyon sa 300 na mga tataramon asin parte ini sa sarong mas dakulang grupo nin mga proyekto dapit sa pagpapalakop nin kaaraman na suportado kan Wikimedia Foundation. Siring kan ibang mga encyclopedia, pwedeng gamiton asin poonan an Wikipedia sa pagdiskubre nin kaaraman. Pwedeng ginagamit na ini kan mga paratukdo asin mga estudyante.

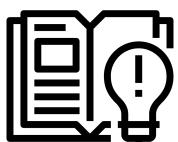
Sairisay an mga nagsusurat kan Wikipedia?

Mga volunteer sa mangiriba-ibang parte kan kinaban na may kanya-kanyang kadunongan an minabilog kan Wikipedia. Halimbawa, an mga volunteer sa Bolivia nagtatabang tanganing **makagibo** nin mga ano man na kaaraman siring kan pag-upload nin multimedia resources dapit sa saindang sadiring kasaysayan, kultura, tradisyon asin mga monumento tanganing maipahiling kan mga tawo. Parte kan mga komunidad na ini an paggibo nin mga online asin offline na mga aktibidad tanganing makanood an mga institusyon na maghiras sa Wikipedia.

Gurano tinitiwalaan an Wikipedia?

Susog sa [pagsaligisig](#)⁽¹⁾ na ginibo kan 2005, an Wikipedia siring katanos kan Encyclopedia Britannica. Mantang bakong gabos na artikulo sa Wikipedia igwa nin pararehong kalidad, an pinakamarhay na paagi tanganing mapakinabangan ini iyo na maisihan an mga ginigibo kan komunidad sa likod kan paghaman kan mga artikulo asin an mga paagi tanganing masukol an mga impormasyon na saiyang naaaraman. An brochure na ini magagamit sa pagkanood mo kun pano antabayan an saimong mga estudyante kun pano ninda mapapakinabangan an kangalasngalas na resource na ito.

Pano makakatabang an Wikipedia sa Klasrum?

Ginagamit kan mga paratukdo sa mangiriba-ibang parte kan kinaban an Wikipedia tanganing makatabang 21st century skills kan mga estudyante. Poon sa pagpakarhay kan mga artikulo nin mga lokal na identidad sa lugar, sagkod sa pagsurat nin biografiya nin mga midbid na propesyunal, paratukdo asin estudyante na nag-e-edit kan Wikipedia tanganing matais an saindang kaaraman asin ambag sa libreng kaalaman o *free knowledge*. Sarong makapangyarihan na gamit an Wikipedia sa pagtabang sa mga estudyante na maintindihan kun pano hahamanon an sarong kaaraman, igoan an mga kakulangan sa *digital content*, asin kung pano magin matarom sa pagsiyasat nin mga kaaraman na nahihihiling ninda sa internet.

An laog kan sarong artikulo sa Wikipedia

Diskubrehon ta an iba-ibang elemento na parte kan sarong artikulo sa Wikipedia.

Matatawan kamo siring man an saindong mga estudyante nin pirang giya para sa mas marhay na pag-adal nin mga impormasyon na mahihiling online asin offline.

An "Urulayan" o sekyon para sa urulay iyo an lugar kun sain pwedeng pag-uurulayan an dapit sa artikulo. Pinapahiling man digdi kun pano hinahaman an laog kan artikulo sa paagi nin pagriribayan nin mga ideya.

An tab na ini nagpapahiling man kan mga edits o mga pagliwat na ginibo sa sarong artikulo kan Wikipedia, pano binago an artikulo sa paglihis nin panahon, asin kun pano kabago an impormasyon na yaon digdi.

Gamiton an search box tanganing makahanap nin impormasyon na dai na kaipohan pang maghali o lumuwas sa pahina kan Wikipedia.

An mga numerong mahihiling sa sarong artikulo sa Wikipedia minatumoy sa mga ginunoan na rekuerso nin kaaraman na ginamit tanganing mahaman ini. Masusukol man an kalidad kan artikulo base sa mga bilang asin kalidad kan mga ginikanan na impormasyon kaini.

An mga asul na link iyo an makakatabang saimo tanganing makanood pa sa iban artikulo sa Wikipedia na konektado sa topic na saimong hinanap. An mga pulang link man minatumoy sa mga pahinang dai pa mahihiling alagad kaipohan na magkaigwa.

Sa lead section naka-sumada an mahahalagang punto sa sarong artikulo. Nagtatao ini nin panginot na impormasyon sa mga mag-aaral ukol sa paksang hinanap.

Pahina **Urulayan** Basáhon Liwátón Liwaton an gikanan **Tanawon sa historiya** Kadugangan Wikipedia

Mariano Perfecto

Gikan sa Bikol Sentral na Wikipedia, an talingkas na ensiklopedya

Si **Mariano Perfecto** (1853 - 3 Nobyembre 1913) iyo an ika-5ng Gobernador (1910-1913) kan Camarines Sur, alagad an nasabing probinsya saro pa sa Camarines Norte asin inapod na Ambos Camarines. Si Perfecto minimidbid man na "Ama kan Literaturang Bikol" sagkod "Ama kan Literaturang Hiligaynon." Kagmuknâ siya kan peryodikong *An Parabareta* (1899-1900), an pinakainot na peryodikong Bikolni.^[2]

Si Perfecto namundág sa Ligao, Albay asin bantóng bilang sarong parapaimprenta, dramatista asin parasuráti sa tataramon na Bikol sagkod Hiligaynon. Siya sarô man na negosyante. Kan 1877, tinogdas niya an imprentahan na La Panayana sa Mandurria, Iloilo.

Mga laog [tagoon]
1 Agi-agì
2 Pagbalik sa sadiring rona
3 Ambag sa literatura
4 Politika

Si Perfecto^[1]

Gobernador kan Ambos Camarines
Termino
1910-1913
Suminunod ki Mariano Abella

Ini an palatandaan na nagsasabing sa sarong artikulo kun ini "good" o "featured" na content. Igwa man nin mga palatandaan na minatumoy na kaipohan pang pakarhayon an sarong artikulo, maglaag pa nin mga kaipohan na basehan (*citations needed*), o potensyal na komplikto sa mga impormasyon digdi.

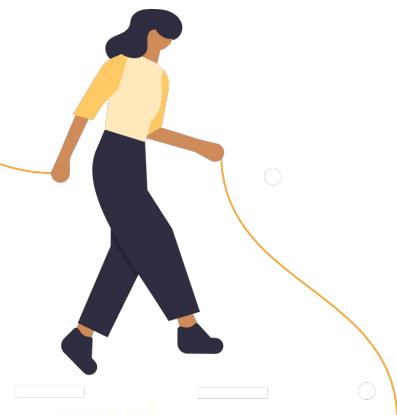

Mga laog kan sarong artikulo sa Wikipedia

Mantang padagos na dinidiskubre an sarong artikulo sa sa Wikipedia, makakakua ka pa nin iba pang elemento na makakatabang tanganing mapakarhay an pagpurot nin impormasyon asin mapahiwas pa an saindang mga ginikanan o an toltolan kan impormasyon.

Mga laog [tagoon]	
1	Agi-agì
2	Pagbalik sa sadiring rona
3	Ambag sa literatura
4	Pulitika
5	Karibongan sa pagkatao niya
6	Mga sinurat
7	Pagpipilang iginawad
8	Toltolan
9	Mga tinokda (imahen)
10	Ginunoan
11	Mga panluwas na takod

An mga laog kan pahina o *table of contents* nagpapahiling kun pano an pasurunod-sunod kan mga laog sa artikulo. Ipinapahiling man digdi kun pano an pakasurunod-sunod kan mga impormasyon, asin nakakatabang ini sa mga estudyante tanganing mas magin pang marigmat sa saindang paghanap nin mga impormasyon.

An seksyon na ini iyo an nagtitipon kan gabos na ginikanan kan mga impormasyon o kun sain manunoltolan an mga impormasyon na ginamit sa artikulo. Pwede man ining madagdagan nin mga paglilinaw o notes tanganing magin malinaw asin mapahiwas pa an mga impormasyon. An mga estudyante pwedeng magamit an section na ini tanganing sa saindang paghanap nin impormasyon sa luwas kan Wikipedia asin makukua nin mga pang-akademikong basehan na pwedeng makadugang sa saindang pag-adal. Huli ta an Wikipedia iyo sana an poon kan saindang paghanap nin kaaraman.

Toltolan [liwaton | liwaton an gikanan]

- ↑ halì sa koleksyon ni historyador Danilo Gerona, PhD
- ↑ Realubit, Maria Lilia, *Bikol Literature in the Philippines*. National Commission for Culture and the Arts.
- ↑ Pons y Torres, Salvador. *Sacerdotes Del Clero Secular Filipino Escritores*. 1900. p. 72. Naka-microfilm asin makukua sa National Library of the Philippines
- ↑ Pons y Torres, Salvador *El Clero Secular Filipino* 1900. vide, p. 72. (Yao sa microfilm. Mahuhugot sa National Library.)
- ↑ Veloso., A.T., Enriquez, S.R., Alejandro., Rufino *A Study of the Types of Philippine Literature with Special Emphasis on the Novel* Phil. Book Co. 1973, vide, p. 38.
- ↑ Fernandez, Pablo *History of the Church in the Philippines (1521-1898)*, O.P. Life Today Publications, San Juan, Metro Manila. Philippines, 1988, vide, p. 433.
- ↑ <http://elibrary.judiciary.gov.ph/index3.php?justicetype=Associate+Justice&justiceid=a45475a11ec72b843d74959b60fd7bd6456369916ad00>
- ↑ Sevilla, Victor J., *Justices of the Supreme Court of the Philippines: Their Lives and Outstanding Decisions*, 1966-July 1985. vol. 3. Published January 1986' vide, p. 25
- ↑ [Supremecourt.gov.ph](http://www.supremecourt.gov.ph)
- ↑ Perfecto, Mariano *Almanaque 2008 Panayahanon*, p. 2
- ↑ Blake, Frank R., *American Anthropologist (Philippine Literature*, vol. 13(3) p. 449-457, July-Sept., 1914)

Mga indikasyon na marhay an kalidad kan sarong artikulo sa Wikipedia

Mga positibong indikasyon:

- ★ Naglalaman ini nin nagpirang mga toltolan nin impormasyon gikan sa tinitiwalaan na mga reperensya.
- ★ Igwa ining impormatibo asin malinaw na lead section.
- ★ Naglalaman ini nin nagkapirang mahahalagang aspeto dapit sa sarong ulayon o subject.
- ★ Nagpepresentar ini nin sarong balanse asin organisadong pagtukar sa ulayon.
- ★ Nakasurat ini sa sarong neutral na perspektibo.

Mga negatibong indikasyon:

- ❖ Mayo ini nin toltolan nin impormasyon.
- ❖ Igwa ini nin mga patanid o warning banner.
- ❖ Igwa ini nin mga salang ispeling o gramatika.
- ❖ Igwa ini nin mga luma o kulang na impormasyon dapit sa sarong ulayon o subject sa presente.
- ❖ Igwa ining mga opinyon o kuro-kuro na mayong basehan asin laman.

Marhay na sana at pwede pa ining mapakarhay asin i-update!

Probaran ini!

Bisitahan an mga artikulo sa Wikipedia na mahihiling sa ibaba asin magtao nin painot na pagsiyasat sa kalidad kaini base sa mga ipinahiling na positibo asin negatibong indikasyon:

- [Raul Roco](#)
- [Daraga, Albay](#)
- [Jose Maria Panganiban](#)

Paggamit kan Wikipedia sa Klasrum

Tinatawan-pagpapahalaga kan *Media and Information Literacy (MIL) Framework⁽²⁾* kan UNESCO an tulong (3) kabatiran o skills na makakatabang sa pagbilog nin marigmat na pagtrato sa mga *digital platforms* asin tanganing magin sarong responsableng Netizen. An tulong kabatiran o skills na ini iyo an: paagi kan pagkua, pagsiyasat, asin an paghaman nin mga impormasyon.

An Wikipedia makakatabang an saindang mga estudyante na matais an tulong MIL skills sa paagi kan pag-adal na masiguro an saindang kaipahan na mga impormasyon; makahanap nin mga impormasyon sa manlainlain na ginigikanan kaini; masiyasat ang mga impormasyon asin media na kaipahan; asin tanganing maintindihan kun pano an paghaman nin impormasyon. Huli kaini, makakanood an mga estudyante na pakinabangan an saindang *digital space* asin an paagi kan pagkonsumo ninda kan impormasyon magigin marhay siring man mabago. Dagdag pa digdi, magigin pusog an saindang pundasyon na kaipahan sa aktibong paghiras nin kaaraman sa Wikipedia sa maarabot na panahon poon sa pagging taga-konsumo sana nin impormasyon pasiring sa paggin aktibong kontributor sa paghaman nin kaaraman para sa kapakanan kan mas dakol.

Mahihiling sa ibaba ang mga antabay na kahapotan tanganing matabangan an mga estudyante na matais an inot na duwang skills kan UNESCO MIL gamit ang Wikipedia.

Antabay kan mga estudyante kun pano ninda makukua an hinahanap na impormasyon:

- Aramon kun ano an dai nin aram - *Ano an gusto nindang maaraman?*
- Higosan an saindang pagsaligsig o research - *Anong mga hapot asin keywords an magdara sa kaipahan na impormasyon na kaiphan nindang maaraman?*
- Paggamit nin mas dakol na search engines - *Hain an search button kan Wikipedia? Sain pa makakahiling nin impormasyon na ini?*
- Sundan an mga hyperlinks - *Sain pa manonoodan an mga ulayon o subject na ini? Ano an mga haraning konsepto tanganing mas maintindihan pa an ulayon na ini?*

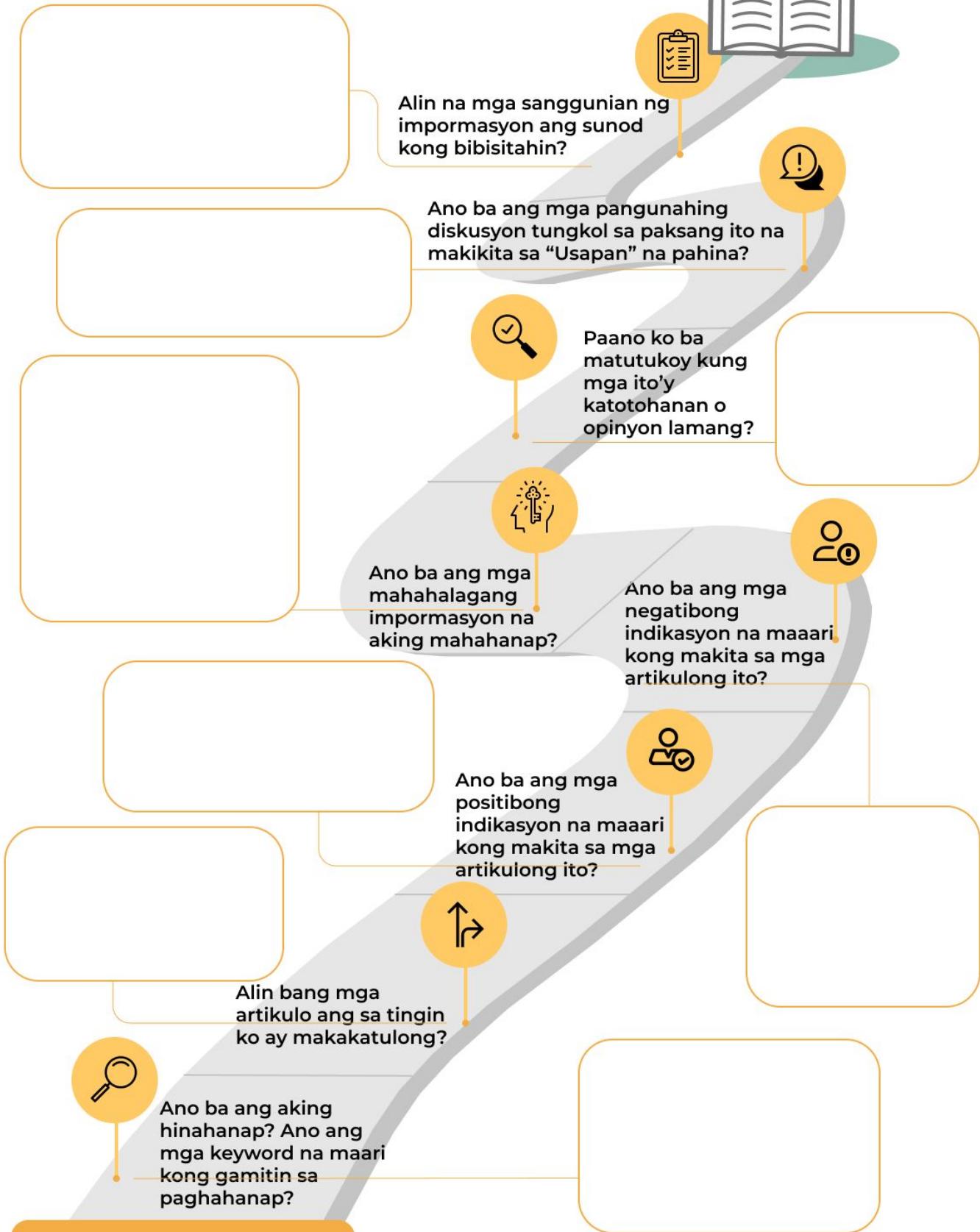
Antabay kan mga estudyante sa pagsisiyasat sa impormasyon na saindang hinahanap:

- Bistohon kun sain hali an mga ginikanan kan impormasyo sa **Toltolan** na seksyon - *Sain hali an impormasyon na ini? Matitiwalaan daw ini?*
- Maghanap nin dugang na detalye sa **Tanawon an Historya** na seksyon - *Ini daw na impormasyon updated? Dakol daw na mga tao an nagsurat kaini?*
- Maghanap nin mga indikasyon nin patanid sa **Warning Banners** - *Ano an kulang sa artikulo? Pano pa mapapakarhay an artikulong ini?*
- Hilingon an istilo kan pagkasurat asin an intensyon - *Ini daw patas an laman? Ini daw base sa opinyon asin mayong basehan o mas pinapahalagahan an kuro-kuro asin bako an katotohanan?*
- Pwedeng balikan an urulay o diskusyon sa **Urulayan** - *Anong impomasyon an kinukwestyon? Anong mga diskusyon an ginibo dapit sa isyung ini?*

Sa masunod na seksyon mababasa nindo an "Baklay Kaaraman". An aktibidad na ini pinagdisenyo para sa mga estudyante tanganing pag-isipan asin isurat an saindang pagbaklay sa pagdiskubre nin kaaraman sa Wikipedia mantang naghahanap sinda nin impormasyon, sinisiyasat an mga impormasyon dapit sa simbag sa saindang mga kahapotan.

Baklay Kaaraman

Panundon: Gamiton an worksheet na ini asin adalan an saimong paghanap nin impormasyon sa Wikipedia. Simbagan an lambang hapot sa kada kahon sagkod na maabot an “Finish” line. Ikumpara an saimong mga simbag sa simbag kan saimong mga kaklase.

Magsimula Na!

Lakbay Kaalaman - Halimbawa at Rubric

Dito makikita ang halimbawa ng kumpletong Lakbay Kaalaman Worksheet at ang halimbawang rubric kung paano susuriin ang gawain. I-angkop at palitan kung nararapat.

Sunod, babahin ko ang mga sanggunian ito na nakapaloob sa mga artikulo ng Wikipedia na aking nasuri:

- [Grand Old Man of Philippine Art](#)
- [Pioneers of Philippine Art: Luna, Amorsolo, Zobel](#)
- [Encyclopedia of World Biography on Fernando Amorsolo](#)

Nakatala sa Usapan Pahina na ang artikulong ito ay napili nang pamayanan bilang isa sa pinakamabuting artikulo sa Wikipediang Tagalog

Ang mga panguhaning detalye sa buhay ni Amorsolo, ang kanyang mga nagawa at mga gantimpala at parangal na naabot sa kanyang buhay at karera.

Ang mga artikulo na aking nakuha sa Wikipedia ay maraming sanggunian. Ang pangunang talata ay nagbibigay ng kaalaman sa iba't-ibang aspeto ng buhay ni Amorsolo.

- [Fernando Amorsolo](#)
- [Fernando Amorsolo: Mga Panguhuning Nagawa](#)
- [Pambansang Alagad ng Sining](#)

Ano ba ang aking hinahanap? Ano ang mga keyword na maari kong gamitin sa paghahanap?

Alin bang mga artikulo ang sa tingin ko ay makatulong?

Naghahanap ako ng mga impormasyon tungkol sa talambuhay ni Fernando Amorsolo, halimbawa ng kanyang mga gawa at mga gantimpala.

Alin na mga sanggunian ng impormasyon ang sunod kong bibisitahin?

Ano ba ang mga panguhaning diskusyon tungkol sa paksang ito na makikita sa "Usapan" na pahina?

Paano ko ba matutukoy kung mga ito'y katotohanan o opinyon lamang?

Hindi ito mga opinyon sapagkat nakikita ko ang mga sangguniang pinagkunan sa paggawa ng mga teksto.

Ano ba ang mga mahahalagang impormasyon na aking mahahanap?

Ano ba ang mga negatibong indikasyon na maaari kong makita sa mga artikulon ito?

Ano ba ang mga positibong indikasyon na maaari kong makita sa mga artikulon ito?

Hindi ako nakakita ng negatibong indikasyon sa kalidad ng mga artikulo, marami itong sanggunian, bago ang impormasyon at walang nakalagay na babala.

Magsimula Na!

Ang mga mag-aaral ay....	Puntos
Nakilala ang mga mahahalagang salita sa at mga parametro sa paghahanap	
Nasuri ang artikulo gamit ang positibo at negatibong mga indikasyon ng kalidad	
Na-buod ang impormasyon kanilang hinahanap upang masagutan ang kanilang oriinal na tanong	
Natukoy kung ang artikulo ay naglalaman ng katotohanan o opinyon	
Nakalista ng iba pang sanggunian ng impormasyon upang maipagpatuloy ang pananaliksik	

3	Malinaw na nagpapakita ng pag-unawa
2	May ilang pagpapakita ng pag-unawa
1	Hindi kumpletong nasagot ang gawain

Mga Karagdagang mapagkukunan ng impormasyon:

- “My Knowledge Quest” bersyon na maaaring i-edit: Makikita sa Wikimedia Commons (<https://w.wiki/WMB>)
- Karagdagan pang mga lesson plan kung paano magagamit ang Wikipedia sa pagtuturo: Malayuang pag-aaral gamit ang mga proyekto ng Wikimedia (<https://w.wiki/MZL>)
- Iba pang mga pwedeng gawing aktibidad: #EduWiki Challenges (<https://tinyurl.com/y9bxvdww>)
- Motivational video: Ang kaalaman ay para sa lahat (<https://w.wiki/WLP>)
- Gabay sa paggamit ng Wikipedia ni John Green: Crash Course Navigating Digital Information (<https://youtu.be/ih4dY9i9JKE>)
- Mga kwento tungkol sa Wikimedia education: Ngayong buwan sa Edukasyon (<https://w.wiki/Dfq>)
- Maghanap ng mga Wikimedian sa inyong bansa: Wikimedia Movement Affiliates (<https://w.wiki/WLR>)

Mga Sanggunian:

1. Giles, J. Internet encyclopaedias go head to head. *Nature* 438, 900–901 (2005).
<https://doi.org/10.1038/438900a>
2. UNESCO. (2019). Media and Information Literacy. Retrieved 7 July 2020, from
<https://en.unesco.org/themes/media-and-information-literacy>

Ito ay isang libreng educational resource na nakarehistro sa ilalim ng CC BY-SA 4.0 license. May pahintulot kang idownload, ipamahagi, gamitin, i-remix, at iangkop ito.

Mabalos sa saindong interes sa Wikipedia!

Naglalaom kaming naugma ka digdi!

Saro ining sample na training toolkit na inandam nyamo para sa mga paratukdo na mabibilog sa 2021.
Gusto mong pirmi kang updated sa proyektong ini?

Mag-[Subscribe](#) sa samong mailing list!

Ihiras an saimong eksperyensiya sa paggamit kan resource na ini asin magin konektado pirmi sa gabos na kaaraman sa paagi kan samong mga proyekto sa Wikimedia.

I-click an mga icon sa ibaba tanganing madumanan an samong channel o kaya dumanan an
<https://education.wikimedia.org>

